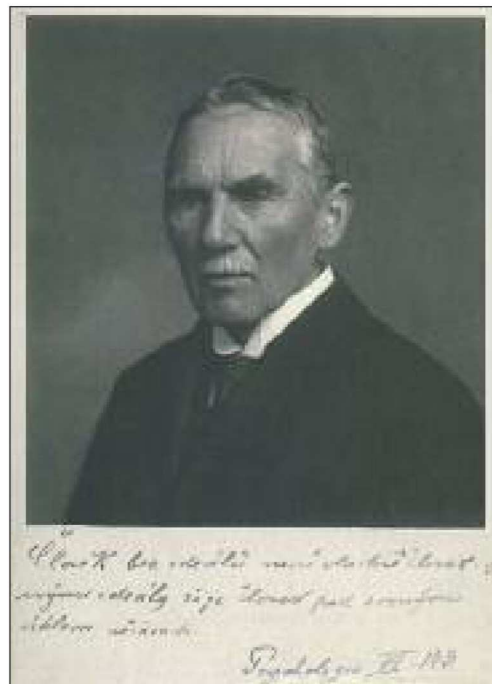

FRANTIŠEK KREJČÍ

(1858–1934)

V tomto roce si připomínáme 150 let od narození českého filozofa a psychologa Františka Krejčího, jednoho z vůdčích představitelů českého pozitivismu, zakladatele české psychologie a jednoho z předních organizátorů českého filozofického života.

Krejčí je považován spíše za vykladače a propagátora pozitivismu než samostatného aktéra tohoto směru pro filozofické postoje uznávající vědecké poznání jako jedinou formu poznávacího procesu.

František Krejčí se narodil 21. srpna 1858 v Hostiném v okrese Trutnov jako první ze čtyř synů berního úředníka Františka Krejčího. Gymnázium navštěvoval v Hradci Králové, Litomyšli a v Praze. V letech 1875–1879 studoval na Filozofické fakultě v Praze, kde se věnoval především klasické filologii, dále pak estetice, filozofii, psychologii i pedagogice. Studia ukončil státní učitelskou zkouškou pro gymnázia z klasické filologie a filozofické propedeutiky. Poté působil do konce 19. století jako středoškolský profesor na venkově. Kromě učitelského působení začal brzy vyvíjet i intenzivní činnost vědeckou a literární, zaměřenou zpočátku na oblast klasické filologie a později i psychologie. Roku 1897, už jako autor řady prací, byl přeložen na vinohradské gymnázium do Prahy a ještě téhož roku došlo k potvrzení jeho habilitace v oboru „filosofie, zvláště psychologie“.

V roce 1900 a trvale od roku 1902 získal stálou studijní dovolenou, aby se mohl plně věnovat vědecké práci na Univerzitě Karlově. Díky tomu patřila následující léta k neplodnějším v jeho životě. Od roku 1903 se stal dopisujícím členem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění a 5. ledna 1905 byl jmenován mimořádným profesorem Univerzity Karlovy. Soustavně od roku 1908 probíhalo jeho navrhování za řádného profesora. Nepříznivý postoj rakouské vlády způsobila Krejčího pokroková, zvláště protináboženská aktivita. To mělo za následek, že řádným profesorem byl jmenován až 6. října 1912 po třetí urgenci původního návrhu. Vedle přednášek vedl na fakultě od roku 1914 filozofický seminář a po smrti Františka Čády roku 1918 převzal i psychologický seminář. V letech 1923–1924 působil jako děkan filozofické fakulty, kde setrval až do svých sedmdesáti let.

Vedle přednášek a seminářů na univerzitě rovněž působil v předních českých vědeckých institucích. Roku 1924 se stal řádným členem České akademie věd a umění a v roce 1915 mimořádným členem Krá-

lovské české společnosti nauk. Dále byl předsedou šestého odboru a šesté třídy vědecké rady Masarykovy akademie práce.

Jako jedna z předních osobností českého filozofického dění se stal spoluzakladatelem prvního českého odborného filozofického časopisu *Česká mysl*, který s krátkou přestávkou redigoval v letech 1900–1931 a ovlivňoval jej v duchu pozitivismu. Krejčí se rovněž angažoval v politickém dění v Rakousku-Uhersku a později v Československé republice. Byl předním představitelem České strany socialistické a v červnu 1918 převzal redakci její oficiální revue *Budoucnost*. V době převratu zvolili Krejčího za člena Revolučního národního shromáždění a v letech 1920–1925 byl členem senátu Národního shromáždění.

Krejčí ve svém díle vychází v podstatě z herbartismu. Duševní jevy považoval, opíraje se o psychofyzický paralelismus, za uvědomělé reakce organismu. Z tohoto důvodu odmítal jak pojem duše, tak i podvědomí a nevědomí. K základním dílům Františka Krejčího patří *O filosofii přítomnosti* (1904) a *Filosofie posledních let před válkou* (1919). Z oblasti psychologie je možné z jeho celkově opravdu rozsáhlé písemné produkce jmenovat např. šestidílnou *Psychologii* (1902), jejíž poslední díl *Psychologie vůle* vyšel až roku 1926.

Významnou složkou života a díla Františka Krejčího je všestranná angažovanost, naplněná důvěrou ve vědu, pokrok a demokracii. Během svého života se pokoušel koncipovat demokratickou podobu socialismu a publicisticky vystupoval na obranu demokratických svobod. ■

VÁCLAV HANKOVEC,
Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.